

ΡΕΑ ΒΙΤΑΛΗ

ΤΟ ΠΑΛΤΟ ΜΟΥ, ΜΑΜΑ

μυθιστόρημα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΙΟΠΤΡΑ

Ευχαριστώ βαθιά τον Βασίλη Ζούλια.
Αποσπάσματα της ζωής του πυροδότησαν την έμπνευση
γι' αυτή τη μυθιστορηματική βιογραφία.
Τίποτε πιο ιερό στα χέρια του γραφιά
από τη γενναιοδωρία μιας εξομολόγησης.
Και πόσοι ακόμα μου εμπιστεύτηκαν το «μέσα» τους
για τούτο το βιβλίο.

ΚΟΥΡΤΙΝΑ

Κλείσε τα μάτια σου. Η μνήμη, για να τη γευτείς ολόκληρη, θέλει κλειστά μάτια. Μόνο τα τελευταία χρόνια περπατάω στη σκηνή μ' ανοιχτά τα μάτια. Αλλά τώρα θα σε πάω παλιά. Θα σε πάω στο «από πάντα μου», κι ας είναι συντακτικό λάθος το «από πάντα». Ζουμπούλια, ζουμπούλια, ζουμπούλια! Παντού! Λιβάδι απέραντο με ζουμπούλια· τόσο απέραντο, που να χωράει μόνο μια θάλασσα στο βάθος του πλάνου, για να φέρνει το τόσο δα αεράκι της όλη τη μοσχοβολιά τους. Σε θάλασσα καταλήγουν τα ζουμπούλια μου. Σε θάλασσα γαλήνια, μ' έναν ήλιο γαλήνιο, όχι να σε καίει, μόνο γλυκά να σε ζεσταίνει όσο μια ανθρώπινη αγκαλιά. Κι εγώ να τρέχω ανάμεσα σε ζουμπούλια. Όχι εγώ ακριβώς. Ο Βασιλάκης εγώ. Να τρέχω χαρούμενος, ελεύθερος, ευτυχισμένος, ολόκληρος. Ναι, να τρέχω ολόκληρος ανάμεσα σε ζουμπούλια που έχουν το μπόι μου. Μερικά είναι και πιο ψηλά από μένα. Τόσο δα! Ίσα που να μου κάνουν μια γραμμούλα σκιά στην κορφή του κεφαλιού μου. Σαν που ακουμπάει ο παπάς την ευλογία του, ενώ τα ρετρό παιδιά της επαρχίας σκύβουν για να πάρουν το αντίδωρό του.

Είμαι μικρό παιδί στη σκηνή... Πόσα να σκεφτεί το ένστικτο ενός ανθρώπου για να ταιριάξει μια σκηνή που να τον ακολουθεί «από πάντα»; Το ένστικτο, τελικά, σκεφτόταν για

μένα ανέκαθεν καλύτερα από το μυαλό. Στη σκηνή νιώθω «ολόκληρος». Άρα είχα απεγνωσμένη ανάγκη «ολόκληρου». Τόσα κομμάτια που ήμουν από γεννησιμιού! Ήμουν εδώ κι εκεί και κάπου. Ήμουν φασκιωμένος την αοριστία. Για όλα. Πόσο μακριά να πάει ένα παιδί με τα πάντα του σε σαδιστική εκκρεμότητα;

Τα ζουμπούλια της σκηνης «μου» είναι μοβ. Χρώμα Πάσχα. Συναισθημα Πάσχα. Το Πάσχα, έτσι κι αλλιώς, είναι πεμπτουσία εκκρεμών συναισθημάτων. Ένας θάνατος όχι οριστικός· μισοθάνατος. Αφού του σφυρίζει την επομένη μια Ανάσταση. Μια Ανάσταση που, όσο και να τη γιορτάσεις, κάθε χρόνο από Σταύρωση ξεκινάει. Το Πάσχα είναι μοβ ζουμπούλια που μυρίζουν Πάσχα. Πάσχα πάνω στο Πάσχα. Τα μοβ ζουμπούλια είναι τα λουλούδια μου. Είμαι –εγώ– ζουμπούλια. Όλος! Την έζησα άραγε τη σκηνή; Κολύμπησα στ' αλήθεια κάποτε στο λιβάδι των ζουμπουλιών που κατέληγε σε θάλασσα; Δες να την έστησε η φαντασία μου; Ήταν πάντως μια ολόκληρη ζωή η ίδια σκηνή, κάτω ακριβώς από τα βλέφαρά μου. Καγκελάκι είχε τις βλεφαρίδες μου. Σε ετοιμότητα παρέμενε για όποτε την είχα απελπιστικά ανάγκη. Στεκόταν εκεί που κοντοστέκεται κι ο ύπνος. Να σε πάρει στα βαθιά του αργά αργά. Όταν πρέπει να ησυχάσεις. Μάλλον, καλύτερα να το πω, όταν πρέπει να ξεκοπιώσεις. Έχει κόπο η ζωή. Η δική μου, πάντως, είχε κόπο. Κόπο ψυχής να βρει μια άκρη.

Επειγόμεν από τα γεννοφάσκια μου για μια ωραία μυρουδιά που να με αποκοιμίσει γλυκά, καθησυχαστικά, σαν σε βυζί μάνας. Σε έναν μακρύ υπνόξυπνο ολοκλήρωσης. Επειγόμεν για έναν γαλήνιο, ευτυχισμένο Βασιλάκη, που να τον αγαπούν και να ανήκει «σε τόπο» συγκεκριμένου σχήματος.

Μπαμπάς, μαμά, οικογένεια. Να ανήκει ολόκληρος σε κάτι ολόκληρο. Η σκηνή μου είχε έναν Βασίλη Βασιλάκη που έτρεχε με κλειστά μάτια και ανοιχτά χεράκια για ν' αγκαλιάσει... τι; Εκεί σταματούσα... Αγαπώ τα ζουμπούλια. Με πο-
νάνε τα ζουμπούλια. Σήμερα ξέρω ότι τελικά μ' έσωσαν τα ζουμπούλια που ενείχα. Πώς αλλιώς θα έφτανα ως εδώ;

ΠΡΑΞΗ 1

Ήταν γλυκόμορφη. Σαν γλυκόπιση. Η ομορφιά έχει τόσες και τόσες αναγνώσεις! Υπάρχουν όμορφες-ψυχρές, όμορφες-απόμακρες, όμορφες-ποθητές, όμορφες-ερωτικές. Η μάνα μου ήταν γλυκόμορφη. Όλα της ήταν γλυκά και σε «-άκια». Το «-άκια» της γλύκας, όχι της μιζέριας. Έχει και το «-άκια» τις αναγνώσεις του. Τα γλυκά της χεράκια. Τα γλυκά της ματάκια. Το γλυκό της χαμόγελο. Μια μινιατούρα γλυκόμορφη. Τόση δα! Εκείνος ήταν μάγκας. Το δήλωναν όλα του. Το μισό χαμόγελο που έσερνε τα χείλη του αργά, τα μισόκλειστα μάτια, το ανασηκωμένο του φρύδι όταν εστίαζε κάπου το βλέμμα. Το κοστούμι του. Είχε και κούρσα. Τη μοναδική κούρσα για την ακρίβεια. Πόσοι είχαν τη δεκαετία του '60 κούρσα και μάλιστα στη Μήλο; Και την ταξίδευε ενώ είχε το ένα χέρι κρεμασμένο απ' έξω για να χαιρετάει με δήθεν βαριεστημένο μπλαζέ τρόπο τα κορίτσια, μ' ένα κοφτό μάγκικο «Γεια!» από μισό στόμα. Πόσο ν' αντέξει ν' αντισταθεί μια αθώα γλυκόμορφη στο κυνήγι της γοητείας ενός έμπειρου μάγκα; Έπεσε σαν μπεκάτσα. Κι εκείνος έπεσε έστω στιγμιαία. Ερωτεύτηκαν; Εκείνη πάντως πολύ. Την ήθελαν και οι γονείς του. Πολύ την ήθελαν. Πιεστικά την ήθελαν. Κι ας ήταν φτωχιά. Ήταν πολύ καλό κορίτσι, ήσυχο

και νοικοκυρεμένο. Άρα ό,τι έπρεπε. Ήταν και ανυποψίαστο εδώ που τα λέμε. Πήρε χαρά από τον έρωτα αλλά και από το γεγονός ότι την ήθελαν οι γονείς του. Κολακεύτηκε. Καθόλου δεν την πονήρεψε η συνεχής επανάληψή τους: «Ένα τέτοιο κορίτσι σου πρέπει. Ήσυχο και νοικοκυρεμένο». Άρα υπονοούσαν ξεκάθαρα το «να σε νοικοκυρέψει». Αν έχεις τον ανοικοκύρευτο. Μάγκας και γυναϊκάς. Που σκορπούσε τα λεφτά του στον τζόγο του έρωτα και στον τζόγο του τζόγου. Τι ιδανικό ζευγάρι, προδιαγεγραμμένου εκκρεμούς θανάτου! Κάτι σε μοβ. Το χρώμα των ζουμπουλιών. Χρώμα Πάσχα.

Γεννήθηκα στη Μήλο το 1963. Η οικογένεια του πατέρα μου ήταν ευκατάστατη για τα δεδομένα βέβαια της Μήλου εκείνων των φτωχών, έτσι κι αλλιώς, χρόνων. Η οικογένεια της μάνας μου φτωχική. Γεννήθηκα στη Μήλο. Καρπός ενός έρωτα βεγγαλικού χρόνου. Με μια εγκυμοσύνη αυτόματη, στη μυρουδιά του σπέρματος. Τρεις μέρες και τρεις νύχτες παιδεία τη μάνα μου μέχρι να έρθω στον κόσμο. Να ήταν αυτή η τελευταία φορά που θα την παίδευα! Να ήταν αυτή η πρώτη και η τελευταία φορά που θα γεννιόμουν! Ένα καμαράκι όλο κι όλο μια σταλιά. Να εγκαινιάσει τα καμαράκια «μια σταλιά» της συνέχειας της ζωής μας. Στο καμαράκι της Μήλου φώλιασε ένας εύθραυστος έρωτας. Έσπασε στα δύομισι χρόνια. Μετά, μη ρωτάς πώς και γιατί, εγώ δύο χρόνων ήμουν, βρέθηκα με τη μάνα μου στην Αθήνα το 1966. Το σχήμα είχε πλέον έναν πατέρα μείον. Σύνολο δύο μόνοι. «Μια γυναίκα ατυχήσασα με ένα παιδί στην αγκαλιά», όπως ίσως θα το απέδιδαν ασπρόμαυρες μελό ταινίες της εποχής. Αυτές που πρωταγωνιστούσε μια «Μάρθα Βούρτση». Χωρίς

ερωτήσεις από μεριάς μου για το τι συνέβη. Η ζωή μου δεν είχε ερωτήσεις. Ήμουν βαλίτσα. Μια σταλιά παιδί. Μωρό. Τι να ρωτήσεις; Μόνο μυρίζεις. Πάνω της μυρίζεις. Τα μάτια της μυρίζεις. Τον φόβο της μυρίζεις. Και ξέρεις ότι δεν πρέπει να κάνεις ερωτήσεις.

Η θεία μου, η Μαριγώ, ήταν θυρωρός σε μια πολυκατοικία στην Αθήνα. Έμενε σ' ένα καμαράκι μια σταλιά, με ένα κουζίνακι τόσο δα κι ένα αποχωρητήριο έξω. Κι όλα αυτά σ' ένα ανήλιαγο υπόγειο που είχε όμως έναν ολάνθιστο κήπο αποτυπωμένο σε ένα νάιλον τραπεζομάντιλο, απλωμένο πάνω στο τραπέζι της κουζίνας. Και πανέμορφες κατακόκκινες παπαρούνες κεντημένες στην κουρτίνα. Κι ένα τριαντάφυλλο τεράστιο, ροζ καταρόζ, σε μια εμαγιέ κατσαρόλα. Σ' εκείνο το καμαράκι θα μας φιλοξενούσε.

Η μάνα μου έπιασε αμέσως δουλειά. Να καθαρίζει το σπίτι της κυρίας Φραγκουδάκη που ήταν ρετιρέ. Δηλαδή ήταν το ακριβώς αντίθετο του σπιτιού της θείας Μαριγώς. Κι εγώ; Μια στο υπόγειο καμαράκι, μια στο ανάκτορο. Άντε να κατασταλάξω πού εντέλει ανήκα. Θυμάμαι τον καναπέ της κυρίας Φραγκουδάκη. Ένας καναπές, όλο θελκτικές καμπύλες. Ακουμπούσα το χεράκι μου και ταξίδενα στις καμπύλες του από τη μια άκρη του ως την άλλη. Σαν να ήταν αυτοκίνητο το χέρι μου κι έτρεχε μια διαδρομή. «Βρουμ βουμ βουμ», προσποιούμουν με το στόμα. «Μηρηη! Με τα παπούτσια πάνω στον καναπέ!» Καναπές ταπετσαρισμένος με ύφασμα βελούδο, χρώματος λαδί. Ήθελε παιδικό πείσμα να ανεβείς πάνω του. Άπλωνα κάπου να πιαστώ, το έβρισκα στη γούβα της ένωσης της πλάτης με το κάθισμα, μετά σήκωνα το ένα πόδι. Έβαζα φόρα για ν' ανεβώ. Τα κατάφερα. Στοργυλοκαθόμουν ευχαριστημένος. Και μετά; «Μην το μαλώνεις το

παιδί! Εντάξει! Δεν έκανε δα και τίποτα το φοβερό. Τσισάκια είναι». Πολύ τρυφερή η κυρία Φραγκουδάκη, συγκινημένη από την ιστορία μιας «τόσο αξιοπρεπούς γυναίκας», όπως περιέγραφε τη μητέρα μου, «που έπρεπε να μεγαλώσει το παιδί της ο-λο-μό-να-χη». Το «ολομόναχη» είχα ακούσει ότι το έλεγε διακοπτόμενο, ως υπεραξία ίσως στο «μοναχή». Αυτό εξηγεί και την ανοχή της στα παιδικά μου κατορθώματα... «Τσισάκια είναι. Μην το μαλώνεις το παιδί!» Τσισάκια, όπως περιφρουρούν οι σκύλοι τον τόπο τους. Αν έχεις βέβαια τόπο. Είχα τόπο; Όλα τα μαγικά στα μάτια μου συνέβαιναν σε σπίτια άλλων. Το τεράστιο χριστουγεννιάτικο δέντρο, για παράδειγμα, που γέμιζε όλο το σαλόνι... που άνοιγαν οι συρόμενες πόρτες και το έβλεπες ξαφνικά ολοστόλιστο! Άραγε να ήταν όντως τόσο τεράστιο όσο χαράχτηκε στη μνήμη μου; Τα παιχνίδια κάτω από το δέντρο. Τόσα πολλά! Να ήταν άραγε τόσα πολλά; Η τεράστια βασιλόπιτα! Ιδίως αυτή. Γιατί θυμάμαι τα αμυγδαλάκια πάνω της για να καταγραφεί ο αριθμός της νέας χρονιάς. «Έλα να βάλεις κανένα αμυγδαλάκι κι εσύ, Βασιλάκη, με προσοχή». Όλα τεράστια τα έβλεπα, πλην ξένα. Ίσα για να γαργάλανε τα «θέλω» μου. «Μη! Δεν είναι αυτό δικό σου, Βασιλάκη», «Άσ' το, βρε Κατερίνα, το παιδί!». Το ένιωθα ότι η κυρία Φραγκουδάκη μ' αγαπούσε πολύ. Είχα την αίσθηση της αγάπης της. Αλλά δεν μπορούσα να καταλήξω, να στερεώσω μέσα μου συναίσθημα, να πατήσω τόπο τι μου ήταν η κυρία Φραγκουδάκη. Μια σταθερή συγγένεια μαζί της αναζητούσα εναγωνίως.

Μετά, κάποτε δηλαδή, μη με ρωτήσεις πότε ακριβώς, έχω θέμα με τον χρόνο, μετακομίσαμε σ' ένα δικό μας καμαράκι. Μια σταλιά. Πιο μια σταλιά από σταλιά. Η τουαλέτα ήταν έξω. Και γι' αυτό είχα ένα μπουκάλι για να κάνω τσίσα μου το

βράδυ. Κοιμόμουν με τη μαμά μου. Μάλλον όχι, η μαμά μου κοιμόταν κι εγώ άκουγα τις αναπνοές της μαμάς μου. Άρα είναι ζωντανή, αυτοκαθησυχάζόμουν. Γιατί, όποτε γύριζε από τη δουλειά, έλεγε «Πέθανα σήμερα», κι εμένα αυτό το «πέθανα» με πέθαινε, ό,τι θα πέθαινε. Το καμαράκι της αγωνίας μου. Όπως εκείνο το πρωί, που όπως κάθε πρωί, περίμενα την ξαδέλφη μου, την κόρη της θείας Μαριγώς, να έρθει να μου κάνει συντροφιά, γιατί γνώριζαν ότι η μάνα μου έπρεπε να φεύγει νωρίς νωρίς. Μεσολαβούσε λοιπόν πάντα ένα μεσοδιάστημα μοναξιάς μου, που για μένα ήταν, όσο μπορεί ν' αντέξει άνθρωπος, κράτημα αναπνοής. Βουτούσα σ' έναν προσωπικό βυθό ανασφάλειας και φόβου. Η ξαδέλφη μου έφτανε λίγο πριν σκάσω. Θα μπορούσες να το πεις, με προλάβαινε στο τσακ! Μπορεί και να το σημάδευε εκείνο το τσακ. Γιατί και η δική της αντοχή ήταν στο τσακ, για έναν ξάδελφο που προέκυψε στη ζωή της από το πουθενά για να κερδίσει, χωρίς καν να το διεκδικήσει, όλο το νοιάξιμο και τα χάδια και τα κανακέματα των γονιών της.

Στην αρχή, είναι αλήθεια, το είχε χαρεί. Ο Βασιλάκης ήταν μια «κούκλα» για να εξασκεί επάνω του το πρωτογενές μητρικό ένστικτο της κοριτσιίστικης φύσης της. Μια «κούκλα» Βασιλάκης. Κι εγώ, ναι, πολύ την αγαπούσα. Αλλά μέρα τη μέρα το παιχνίδι έφευγε από τα χέρια της. Την ξεπερνούσε η «αδυναμία» των γονιών της προς τον Βασιλάκη. Εκείνος πρωταγωνιστής, εκείνη κομπάρσος; Παραπήγαινε! Πίσω από τα παντζούρια των ματιών της καμιά φορά τα αισθήματα άλλαζαν πρόσωπο. Φτάνει πια με τον Βασιλάκη! Φτάνει πια με τον στενό κορσέ που την έσφιγγε και την έσφιγγε. Σαν εκείνον που φορούσε η μαμά της για να της μαζέψει τα πάχη της. Τον γυαλιστερό, που τον τραβούσε και τον τραβούσε και

έκανε πλιέ και ξανά πλιέ μέχρι να κουμπώσει στον καβάλο της. Φτάνει πια! Ένα «φτάνει πια» όμως άναρχο, ξεχαλίνωτο. Τι το κάνεις; Πώς το πθασεύεις; Δεν γινόταν! Σε ποια πράξη εκδίκησης να διοχετεύσει την πρόσκαιρη τσαντίλα της αφού όμως στα βαθιά της τον αγαπούσε αληθινά; Μια πράξη σκεφτόταν, με ηδονή αλλά και ντροπή, μια πράξη «τόσο όσο». Να μπορεί, αν της προκύπταν βαριές ενοχές, να κοροϊδέψει και τον εαυτό της ακόμα. Μα αυτό ήταν φρικτά επίπονο.

Κάποτε το αποφάσισε! Ο Βασιλάκης κρεμόταν επάνω της κάθε πρωί. Το ήξερε. Η παρουσία της, την ακριβώς ακριβέστατη ώρα, ήταν το απόλυτο εργαλείο στα χέρια της. Κι αν αργούσε μερικά λεπτά; Και τι θα πάθαινε δηλαδή ο Βασιλάκης; Ήξερε τι θα πάθαινε. Βεβαιότατα ήξερε. Ήξερε και δεν ήξερε. Σιγά! Σιγά μην ήταν το τέλος του κόσμου το ν' αργήσει μερικά λεπτά. «Πρόσεξε, κακομοίρα μου. Όχι χασομέρια στον δρόμο. Το παιδί θα είναι ολομόναχο στο σπίτι. Πρόσεξε, κακομοίρα μου!» της έλεγαν κάθε βράδυ οι δικοί της. Εκείνο το πρωί χασομέρησε. Δύο εαυτοί μέσα της. Μα δεν έφταιγε εκείνη... Σιγά! Πόσο άργησε δα! Μια άγρια, πρωτόγνωρη πάλη. Το καλό με το κακό. «Όχου! Αρκετά με τον Βασιλάκη! Σιγά! Να 'ταν πέντε, άντε, έξι λεπτά! Σιγά!» Τι είναι έξι λεπτά; Έξι λεπτά για ένα παιδί ο-λο-μό-να-χο μπορεί να είναι αιώνας. Τον βρήκε να κλαίει. Τσάκισε. Τον αγκάλιασε τόσο σφιχτά όσο δεν πήγαινε άλλο. Την έφτυναν οι τύψεις κατάμουτρα. Τι ήταν αυτό που έκανε; Πώς το έκανε; Μα δεν το έκανε επίτηδες, έλεγε. «Σ' τ' ορκίζομαι! Σιγά, μωρέ, μαμά!» Ψεύτρα, ψεύτρα, ψεύτρα. Πώς το έκανε αυτό;

Εκείνο το πρωί... Περίμενα, περίμενα, περίμενα. Και φούσκωναν βροχή τα συννεφάκια της καρδιάς μου. Έβαλα το κουμπί της πιτζάμας μου στο στόμα. Άφησα το κουμπί και

μετά έβαλα το πιο χοντρό μου δάχτυλο στο στόμα. Μετά άκουσα την κοιλιά μου να γουργουρίζει και ήθελα τσισάκια μου. Και έκανα στο μπουκάλι. Μετά μετρούσα χωρίς να ξέρω να μετράω. Μετρούσα κενό. Μετρούσα κυβικά. «Μόνος». Μετρούσα φόβο. Όλα ξέβραζαν φαντάσματα. Και εκείνη η εικόνα στον τοίχο, κάποιου αγίου, που του έτρωγαν κάτι. Τα σπλάχνα! Ζωντάνευε. Κι αν μου έτρωγε και μένα το φάντασμα του δωματίου κάτι; Κατέβηκα από το κρεβάτι. Ήμουν μόνος σ' όλη τη γη. Δυο βήματα και άνοιξα την πόρτα. «Εκεί έξω είναι κακοί άνθρωποι», μου είχαν επισημάνει. Ήμουν έξω με κακούς; Ήμουν έξω. Ένα βήμα. Ένα βλέμμα αριστερά δεξιά. Δεύτερο βήμα. Φόβος! Κάθισα κάτω κι άρχισα τα κλάματα. Άδειαζαν, άδειαζαν τα συννεφάκια μου νερά. Ήρθε η ξαδέλφη μου! Ήρθε η ξαδέλφη μου! Είναι κακό, κακό, κακό κορίτσι. Με κοίταξε αμήχανα και μεμιάς με έσφιξε στην αγκαλιά της. Την αγαπώ που ήρθε, την αγαπώ, την αγαπώ. Κι ας αναστέναξε και λίγο θυμό. Θύμωσε κι από πάνω! Μα την αγαπώ! Κι αν δεν ερχόταν η ξαδέλφη μου; Ποιον θα είχα; Όλους τους μισώ γιατί δεν ξέρω ποιον εντέλει έχω. Μαμά, θυμάμαι εμένα σε μια κούνια να κλαίω. Η κούνια είχε καγκελάκια κι εγώ τα βαστούσα κι έκλαιγα, έκλαιγα, έκλαιγα. «Μήπως με είχες πάει σε κανέναν παιδικό σταθμό μετά που άργησε η ξαδέλφη μου, εκείνη τη μέρα;» τη ρώτησα μεγάλος. «Παιδί μου, ένα πρωί ήταν. Ένα πρωί όλο κι όλο και σε πήρα πίσω. Τόσο κλάμα που έκανες! Μα τι θυμάσαι; Πώς γίνεται να θυμάσαι ένα πρωί όλο κι όλο; Και τα πέντε λεπτά που άργησε η ξαδέλφη σου; Κι αυτά ακόμα τα θυμάσαι;» Δουλεύει σε δικό του χρόνο το παιδικό μυαλό. Και μετά... Στα ξαφνικά... Σ' το ξαναείπα, μη ρωτήσεις πώς και γιατί... Βαλίτσα. Ήμουν βαλίτσα. «Το παιδί χρειάζεται πατέρα! Δεν

γίνεται άλλο! Μεγάλη ευθύνη πήρες στην πλάτη σου! Να πας και να τον βρεις. Μαζί το κάνατε το παιδί στο κάτω κάτω». Οι βαλίτσες ακολουθούν τα πόδια του ταξιδιώτη. Μετά η μάνα μου με πήρε και πήγαμε στην Άνδρο που είχε μετακομίσει ο πρώην πατέρας μου από τη Μήλο. Σε μια προσπάθεια να ξανασιμίζουμε, να τα ξαναβρούνε. «Και να βρει το παιδί», δηλαδή εγώ, «τον πατέρα του».

ΠΡΑΞΗ 2

Ήταν το 1968 κι εγώ πέντε χρόνων πια, όταν εμφανίστηκε μπροστά μου εκείνος. «Ο μπαμπάς σου, Βασιλάκη», μου τον έδειξε. Είχε αποκτήσει ταξί πια. Το μοναδικό στην Άνδρο. Ένα Mercedes. Ούτε το αυτοκίνητο μ' εντυπωσίασε ούτε ο πατέρας μου. Σίγουρος είμαι γι' αυτό. Γιατί, μέχρι τώρα το θυμάμαι, όποτε έβλεπα το πρόσωπό του πάνω από το κρεβατάκι μου έκλαιγα. Όχι, δεν είχε κάνει κάτι βίαιο ώστε αυτό ν' αναμοχλεύει η ψυχή μου. Κανένας, ποτέ, δεν με είχε ακουμπήσει. Κανένας-δεν-με-είχε-ακουμπήσει. Διάβασέ το και αλλιώς. Ήμουν ανακούμπητος από ανθρωπίνης παρουσίας άγγιγμα. Το ερμαφρόδιτο της παρουσίας του ήταν το βίαιο για μένα. Η απουσιοπαρουσία «ενός», που δεν ήξερα πώς να τον ταυτοποιήσω στη ζωή της μάνας μου και στη δική μου, με βασάνιζε, με άγχωνε, με φόβιζε... Πώς να σου πω; Σαν να με σημάδευε με όπλο, όχι σαν να με πυροβολούσε. Τα δευτερόλεπτα απειλής πριν τη σφαίρα είναι τα χειρότερα. Ζούσα εν αναμονή και εν ετοιμότητα μιας σφαίρας... Ναι! Αυτό!

Τη θυμάμαι τη μάνα μου να τραγουδάει ενώ ξεσκόνιζε. Εκείνος έλειπε. Ξεμυαλιζόμουν κι εγώ από τη χαρά της και προσπαθούσα το τραγούδι. Ένας Σταμάτης Κόκκοτας ήταν στις μεγάλες δόξες του. Τον έπαιζε το ραδιόφωνο. *Πες πως*

μ' αντάμωσες μια νύχτα, σ' ένα όνειρο / Πες πως με ξέχασες σαν ήρθε το πρωί / Μα μη σκεφτείς ότι για με δεν ήσουν όνειρο / Και μη νοιαστείς τι θ' απογίνω στη ζωήη. Το ήτα το τραβούσε όσο μπορούσε. Κι εγώ μαζί της. Και μετά, ξαφνικά, ακούγαμε τα βήματά του. Άλλαζε αυτόματα η ατμόσφαιρά μας. Έτρεχα και κρυβόμουν κάτω από το τραπέζι που είχε περίεργα πόδια σαν λιονταριού. Έβαζα τα χέρια μου στα χείλη μου. Δυο μπουνίτσες τόσες δα, τα μάτια μου σε διαστολή, ενώ κοίταζα τα παπούτσια του να μπαίνουν στο σπίτι μας, κάποτε να την πλησιάζουν, και τα δικά της παντοφλάκια μια να πηγαίνουν προς τα παπούτσια του, μια να απομακρύνονται. Λίγο μπρος, λίγο πίσω. Έτρεμα, χτυπούσε η καρδιά μου. Ένας αδιευκρίνιστος φόβος, καθαρός φόβος. Ωρες στη φωλιά μου, κάτω από το τραπέζι.

Τον θυμάμαι πάντα σε ατμόσφαιρες ζόρικες. Όπως τότε που πέρασε με το ταξί του, μας είδε να περπατάμε μέσα στον ήλιο, κοντοστάθηκε, μας είδε. Ναι, μας είδε! Μας είδε! Είμαι σίγουρος! Και μας προσπέρασε. Έτσι απλά. Αδιαφόρησε. Μας άφησε! Δεν το χωρούσε ο νους μου. Κι όμως δεν έχω καμιά ματιά της μάνας μου καταγεγραμμένη σε τέτοιες στιγμές. Δεν ήθελα να βλέπω τα μάτια της. Θα με πονούσε ο πόνος της. Φαίνεται δεν είχε χωρητικότητα η δική μου εγκατάλειψη βαριάς μοναξιάς να σηκώσει και τη δική της.

Τον θυμάμαι και μια άλλη μέρα. Εκείνη περπατούσε με μια όμορφη μίνι καρό φούστα και ένα μαντίλι στα μαλλιά της. Είχε μια σακούλα γεμάτη με χόρτα και ένα τόσο δα μαχαίράκι. Είχαμε πάει για να μαζέψουμε χόρτα. Εγώ, πολύ παρ'άμερα στα χωράφια, τόσο που δεν φαινόμουν στην εικόνα. Εκείνος πέρασε με το ταξί, χαμήλωσε ταχύτητα και της σφύριξε. Όπως σφυρίζει άνδρας σε θελκτικά οπίσθια γυναίκας.

Εκείνη ξαφνιασμένη γύρισε. Εκείνος μόλις τότε την αναγνώρισε. Τη γυναίκα του δηλαδή. «Μανώλη!» είπε εκείνη με εκκρεμές συναίσθημα. Να κολακευτεί ή να ματώσει; Μάτωσε. Φαντάσου! Την είχε περάσει γι' άλλη. Άρα δεν την έβλεπε. Πώς κάνουν οι άνθρωποι παιδιά με ανθρώπους που δεν βλέπουν; Άραγε δεν συνάντησε ποτέ η ματιά του τη ματιά της σε κανένα ερωτικό βογκητό της; Δεν την είδε ποτέ να πεθαίνει κάτω από το χνώτο του και ν' ανασταίνεται;

Τον θυμάμαι και εκείνη τη μέρα. Την άγρια. Η σκηνή ξεκινάει από ένα τσέρκι πορτοκάλια που κρατούσε η μάνα μου στο ένα της χέρι ενώ με το άλλο της κρατούσε το δικό μου. Τα πορτοκάλια ήταν βαριά κι έγερνε η μάνα μου σαν παλάντζα προς τη μεριά τους. Κι εγώ, για να χαλάσω την ανισόρροπη ισορροπία του κορμιού της, κουνούσα πέρα δώθε τα δυο δεμένα μας χεράκια, κάπως σαν να γιόρταζα μια στιγμή ανεμελιάς μας. Μπήκαμε στο σπίτι μας ανέμελα και γνώριμα. Όλες τις κινήσεις τις κάναμε ανέμελα και γνώριμα. Και ξαφνικά... Μια άγνωστη γυναίκα να φοράει κάτι όπως όπως και να στέκεται παράμερα με το κεφάλι προς τον τοίχο, ένας άνδρας, ο πατέρας μου, με τα παντελόνια κατεβασμένα στα γόνατα και μετά να πέφτουν στο πάτωμα. Μια μάνα, η μάνα μου, να κλείνει με τα χέρια της τα μάτια της. Ένα τσέρκι με πορτοκάλια να πέφτει με γδούπο στο πάτωμα. Πορτοκάλια χωρίς φρένο. Πράξεις ανθρώπων χωρίς φρένο. Παρατηρούσα τα πορτοκάλια που κατρακυλούσαν σε κάθε σημείο του δωματίου. Άλλο σταματούσε σε γωνία, άλλο σε πόδι καρέκλας, άλλο στην άκρη μιας κουρελούς. Άλλο έβγαζε πιο μεγάλη διαδρομή από το διπλανό του πορτοκαλιού. Ευλογημένη η απασχόλησή μου με τη διαδρομή των πορτοκαλιών... τέτοιες στιγμές. Μα αυτό που κυρίως με προβλημάτιζε ήταν ότι δεν

ήξερα αν έπρεπε να σκύψω να μαζέψω τα πορτοκάλια ή όχι. Ή ν' ασχοληθώ με τα πεσμένα μάτια των ανθρώπων... Πώς μαζεύεις μάτια ανθρώπων; Τελικά, δεν έκανα τίποτα από τα δύο. Ούτε και η μάνα μου έκανε κάτι. Στεκόμασταν εκεί αμήχανοι, χαμένοι. Τα πορτοκάλια, δηλαδή, κινήθηκαν πιο δυναμικά από εμάς τους δυο. Και μετά ήρθε ο θυμός του. Τι περίεργο! Ο θυμός του ενόχου δεν πιάνει μία μπροστά στον θυμό του αθώου. Αστραπές θυμός, βροντές θυμός. Μπουμπουνητά στον ουρανό του σπιτιού μας. Μια ζωή μπουμπουνητά εντός μας. Η ψυχή μου ζούσε έναν διαρκή, βάρβαρο παγωμένο χειμώνα. Μάζευαν τα σύννεφά μου μαυρίλα. Κάτι έπρεπε να κάνω τη μαυρίλα μου. Και την επόμενη μέρα, μόλις ένιωσα μόνος στο σπίτι –μια στιγμή όλη κι όλη– έπιασα ένα μεγάλο μαχαίρι από την κουζίνα, απ' αυτά που η μάνα μου θα έλεγε «Μηνηη θα κοπείς!», το έπιασα με αποφασιστικότητα και με μια ηδονή για κάτι κακό, κι ό,τι θέλει ας ήταν το κακό, αρκεί να ήταν κακό. Έσφιξα το μαχαίρι στο χεράκι μου το δεξί και βοήθησα και λίγο με το αριστερό και περπάτησα μέχρι μια πολυθρόνα, που είχε χαλασμένο το ένα της πόδι και κούτσαινε, και που είχε ύφασμα γυαλιστερό που είχε θαμπώσει σε τόπους τόπους και είπα να το θαμπώσω όλο μια και καλή, και το έκανα με μανία, με λύσσα, με μια βρόμικη χαρά, με ένα «αχ» τεράστιας ηδονής που έβγαινε μέσα από τα σφιγμένα μου δοντάκια, ένα «αχ» ωραίο και κακό μαζί. Ένα σφιχτό «αχ», που έγινε κάποτε ελαφροπουπουλένιο «ουφ», για να καταλήξει «οχ!» τρομόφοβου, όταν είδα τα σωθικά της πολυθρόνας όλα έξω να χάσκουν και κυρίως ένα ελατήριο που συνέχιζε για ώρα να δονείται. Τα σπλάχνα της πολυθρόνας όλα έξω! Πολύ μου άρεσε που είδα τα σπλάχνα της κουτσής πολυθρόνας. Τι συνέπειες άραγε να είχε μια τέτοια πράξη

μου; Να με μάλωσαν; Σίγουρα! Δεν μπορεί! Λογικά θα με μάλωσαν. Κάτι θα μου έκαναν. Δεν μπορεί! Σκίζω με την ίδια μανία τη φόδρα του μυαλού μου τώρα, για να θυμηθώ «συνέπειες». Τίποτα! Τρελό πράγμα ν' ανασύρεις τέτοια πράξη και για συνέπειες να έχεις ένα «τίποτα». Δεν μου έκαναν τίποτα. Ζούσα «τίποτα». Τίποτα δεν πονάει πιο πολύ από το τίποτα, τελικά. Κρύωνα, τίποτα. Πούντιαζα, τίποτα. Πεινούσα για ένα «κάτι». Από πού κρατιόμουν; Από πού άραγε ρουφούσα και ολίγον από χαρά; Από πού ρουφάνε τα παιδιά χαρά; Δυο παιχνίδια μου θυμάμαι με αγάπη και νοσταλγία. Το ένα ήταν μια στολή αστροναύτη. Ποιος να μου την είχε κάνει δώρο; Ήμουν τόσο περήφανος για τη στολή μου του αστροναύτη! Αλλά πιανόμουν και από ένα όμορφο τρενάκι που μου είχε κάνει δώρο ένας θεός μου, από την πλευρά της μάνας μου. Μ' έσωσε μια στολή αστροναύτη κι ένα τρενάκι. Για όσο, δηλαδή, μπορούσε να με σώσει. Ώσπου μια νύχτα...

ΠΡΑΞΗ 3

Ώσπου μια νύχτα. Μια νύχτα του χειμώνα που έβρεχε και πολύ. Αν ήταν έργο, μόνο μια τέτοια νύχτα θα επέλεγε ο σκηνοθέτης για να δραπετεύσει, να φύγει, να χαθεί μια γυναίκα ο-λο-μό-να-χη μ' ένα παιδί. Αλλά δεν ήταν έργο. Ήταν η μαμά μου κι εγώ και μια έρημη Άνδρος που άκουγε τα ποδαράκια μας να τρέχουν. Κι ήταν νύχτα. Μου φόρεσε ένα παλτουδάκι και μου το κούμπωσε μέχρι επάνω με άγριες κινήσεις. Εκείνη έδεσε σφιχτά ένα μαντίλι στο κεφάλι της και κούμπωσε επίσης το παλτό της μέχρι επάνω. Ανασήκωσε μια κόκκινη καρό βαλίτσα, με μπλε και άσπρο. Την έχω τώρα μπροστά μου. Και φύγαμε. Και μη ρωτάς πώς και γιατί. Ούτε εγώ άλλωστε ρώτησα. Γιατί καταλάβαινα ό,τι δεν σήκωνε να ρωτήσω. Φύγαμε για Μήλο. Πισωγυρίσαμε δηλαδή. Στους γονείς της. Να βρει καταφύγιο.

ΠΡΑΞΗ 4

Η γιαγιά Αννούσα. Πώς να σου την περιγράψω; Άνοιξε το Αναγνωστικό της τρίτης δημοτικού εκείνων των χρόνων. Τρίτη πηγάινα. Δες εκείνη τη γιαγιά του Αναγνωστικού της γενιάς μου. Με το μαύρο τσεμπέρι, τα κατάλευκα μαλλιά που φαίνονταν σαν ένα σιρίτι γύρω του, με τη μαύρη της φορεματορόμπα... Κάτι ανάμεσα σε ρόμπα και σε φουστάνι... Τα μαύρα παντουφλοπαπούτσια της... Κάτι ανάμεσα σε παντόφλες πλην παπούτσια... Με τις μαύρες κάλτσες της που τις συγκρατούσε μ' ένα μαύρο λάστιχο ακριβώς πάνω από κάθε γόνατο. Όλα μαύρα. Ένα κάτι σε διαρκές πένθος, χωρίς πόνο πένθους. Άρα τι πένθος; Μπορεί στολή όχι για θάνατο αλλά για ακύρωση. Τι πενθούσαν εκείνες οι γυναίκες με τα ρούχα τους; Τα κουμπωμένα μέχρι επάνω και τα βυζιά τους καπακωμένα προς τα μέσα, για να μη διακρίνονται βυζιά; Πώς αντέστρεφαν τα όργανά τους; Τι πενθούσαν; Μπορεί τον εαυτό τους «γυναίκα». Αυτόν πενθούσαν. Και ο παππούς; Κι αυτός του Αναγνωστικού. Με τη μαγκούρα του, το πουκάμισό του κουμπωμένο μέχρι και το τελευταίο του κουμπί στον λαιμό, το ίδιο παντελόνι που είχε κι ένα μπάλωμα στο ένα γόνατο και με τις βαθιές ρυτίδες και τα ροζιασμένα χέρια του, που είχαν χόμα γης στις χαράδρες τους. Μια γιαγιά και ένας παππούς ολόδικοί μου.